

Laidiens: 23.11.2005., Nr. 187

Ministru kabineta noteikumi Nr.867

Rīgā 2005.gada 15.novembrī (prot. Nr.66 4.§)

Kārtība, kādā budžeta iestādes kārtu grāmatvedības uzskaiti

Izdoti saskaņā ar Likuma par budžetu un finanšu vadību 29.panta otro daļu

1. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka kārtību, kādā valsts un pašvaldību budžeta iestādes (turpmāk – budžeta iestādes) kārtu grāmatvedības uzskaiti, paredzot vienotu uzskaites pamatprincipu un grāmatvedības kontu plāna lietošanu, atbilstoši grāmatvedību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, Eiropas Savienības tiesību normām, Starptautiskajiem grāmatvedības standartiem un Starptautiskajiem publiskā sektora grāmatvedības standartiem.

2. Šie noteikumi neattiecas uz nodokļu ieņēmumu uzskaiti un valsts finanšu uzskaiti Valsts kasē.

3. Lai konsekventi uzskaitītu darījumus un kvalitatīvi sagatavotu pārskatus, budžeta iestādes grāmatvedības uzskaitē lieto grāmatvedības kontu plānu (pielikums). Katra budžeta iestāde atbilstoši darbības specifikai lieto grāmatvedības uzskaitē nepieciešamos kontus, kā arī papildina kontu detalizāciju analītiskajai uzskaitē, pievienojot papildu zīmes grāmatvedības kontu plānā norādītajiem kontu numuriem.

2. Finanšu pārskatu posteņu uzskaites vispārējie principi

2.1. Ilgtermiņa ieguldījumu uzskaitē

4. Ilgtermiņa ieguldījumi ir visu veidu resursi, kurus budžeta iestāde plāno izmantot ilgāk nekā gadu, kā arī visu veidu aktīvi, kuru apmaksa paredzēta vēlāk nekā gadu pēc bilances datuma.

5. Ilgtermiņa ieguldījumus iedala šādās grupās:

5.1. nemateriālie ieguldījumi;

5.2. pamatlīdzekļi;

5.3. ilgtermiņa finanšu ieguldījumi.

6. Ilgtermiņa ieguldījumus sākotnēji atzīst to iegādes vai izveidošanas (ražošanas) vērtībā. Iegādes vērtība ir samaksātā nauda, tās ekvivalenti vai cita veida atlīdzība, kurai pieskaitītas visas izmaksas, kas tieši attiecas uz ilgtermiņa ieguldījumu iegādi. Ilgtermiņa aktīva izveidošanas (ražošanas) pašizmaksa ir izmaksas, kas tieši attiecas uz konkrētā aktīva izveidi un sagatavošanu plānotajai izmantošanai.

7. Pārskatā par budžeta iestādes finansiālo stāvokli (bilancē) (turpmāk – bilance) ilgtermiņa ieguldījumus norāda uzskaites vērtībā (atlikušajā vērtībā), no ilgtermiņa ieguldījumu iegādes (sākotnējās) vērtības atskaitot uzkrāto

nolietojumu pamatlīdzekļiem, vērtības samazināšanos (amortizāciju) nemateriālajiem ieguldījumiem un izdevumus no vērtības samazināšanās.

8. Pamatlīdzekļiem nolietojumu un nemateriālajiem ieguldījumiem vērtības samazinājumu (amortizāciju) aprēķina atbilstoši to paredzamajam lietderīgās lietošanas laikam, sākotnējo vērtību sistemātiski sadalot pa periodiem, atzīst pārskata perioda izdevumos un uzskaita kā uzkrāto nolietojumu (amortizāciju).

9. Ja budžeta iestāde ilgtermiņa ieguldījumu saņem bez atlīdzības vai esošu līdz šim neuzskaitītu ilgtermiņa ieguldījumu iekļauj bilanci, attiecīgo ieguldījumu novērtē budžeta iestādes vadītāja apstiprināta komisija, ja nepieciešams, pieaicinot attiecīgās jomas speciālistus. Minētie speciālisti ieguldījumu novērtē, izmantojot vispāratzītas vērtēšanas metodes.

10. Vērtības samazināšanās novērtēšana attiecas uz visām aktīvu kategorijām. Katra pārskata perioda (finanšu gada, ja normatīvajos aktos par pārskatu sagatavošanu nav noteikts citādi) beigās novērtē, vai nav pazīmju, kas norāda uz aktīvu vērtības būtisku samazinājumu. Ja ilgtermiņa ieguldījuma vērtība bilances datumā ir zemāka par tā uzskaites vērtību un vērtības samazinājums ir ilgstošs, ilgtermiņa ieguldījumu novērtē atbilstoši zemākajai vērtībai.

11. Ja ilgtermiņa ieguldījuma vērtība ir būtiski lielāka par tā iegādes (izveides, ražošanas) vērtību vai novērtējumu iepriekšējā gada bilanci un vērtības palielinājums ir ilgstošs, attiecīgo ilgtermiņa ieguldījumu var pārvērtēt atbilstoši augstākai vērtībai. Ilgtermiņa ieguldījumus pārvērtē budžeta iestādes vadītāja apstiprināta komisija, ja nepieciešams, pieaicinot attiecīgās jomas speciālistus. Minētie speciālisti ieguldījumu novērtē, izmantojot vispāratzītas vērtēšanas metodes.

12. Vērtības pieaugumu, kas radies, pārvērtējot ilgtermiņa ieguldījumu, atzīst kā ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezervi. Ja ilgtermiņa ieguldījumam uzskaitīts nolietojums, tad, pārvērtējot ilgtermiņa ieguldījumu, koriģē arī nolietojuma (amortizācijas) aprēķinus kārtējam un nākamajiem periodiem.

13. Ja pārvērtētajam ilgtermiņa ieguldījumam konstatē pazīmes, kas liecina par vērtības samazinājumu, šo samazinājumu attiecina uz ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezervi. Ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezervi var samazināt tikai par konkrētā ilgtermiņa aktīva pārvērtēšanas rezerves samazinājuma summu. Ja pārvērtēto ilgtermiņa aktīvu izslēdz no uzskaites, ilgtermiņa ieguldījumu pārvērtēšanas rezervi, kas attiecas uz izslēgto aktīvu, atzīst pārskata perioda ieņēmumos.

14. Veicot pamatlīdzekļu atjaunošanu, rekonstrukciju vai uzlabojumus, kas pagarina pamatlīdzekļa lietderīgās lietošanas laiku vai būtiski uzlabo tā stāvokli, izdevumus pieskaita pamatlīdzekļa uzskaites vērtībai.

15. Izmaksas, kas radušās, saglabājot vai uzturot pamatlīdzekļu esošo stāvokli, kā arī remontējot vai labojot pamatlīdzekļus, atzīst kā izdevumus periodā, kad tās radušās.

16. Iegādājoties lietotu pamatlīdzekli, kuru var izmantot paredzētajam mērķim tikai pēc rekonstrukcijas, uzlabošanas vai atjaunošanas, attiecīgās izmaksas pieskaita pamatlīdzekļa uzskaites vērtībai tādā apmērā, lai pamatlīdzekļa vērtība pēc šo izmaksu pievienošanas nepārsniegtu tā aizvietošanai nepieciešama līdzvērtīga pamatlīdzekļa vērtību.

17. Pamatlīdzekļus, kas sastāv no komplektējošām daļām, kuras nevar izmantot atsevišķi, uzskaita kā vienu pamatlīdzekli.

18. Pamatlīdzekļus, kas sastāv no komplektējošām daļām, kuras var izmantot atsevišķi (piemēram, datorsistēmas bloks, monitors, printeris), uzskaita kā atsevišķus pamatlīdzekļus.

19. Atsavināšanai paredzētos ilgtermiņa ieguldījumus līdz to atsavināšanai uzskaita apgrozāmo līdzekļu sastāvā.
20. Ja ilgtermiņa ieguldījumi tiek likvidēti vai atsavināti (pārdoti, mainīti, ieguldīti kapitālsabiedrībā vai nodoti bez atlīdzības, un tādēļ īpašuma tiesības no mantas atsavinātāja pāriet mantas ieguvējam), vai iznīcināti prettiesiskas darbības dēļ, budžeta iestāde izslēdz ilgtermiņa ieguldījumus no uzskaites, atzīstot izdevumus ilgtermiņa ieguldījuma uzskaites (atlikušajā) vērtībā.
21. Pamatlīdzekļiem un nemateriālajiem ieguldījumiem, kurus iegādājas saskaņā ar līzinga nosacījumiem, nolietojumu (amortizāciju) rēķina pēc tādiem pašiem noteikumiem, kādi piemērojami pārējiem īpašumā esošiem tās pašas grupas aktīviem.
22. Pamatlīdzekļus un nemateriālos ieguldījumus, kas iegūti nomas ietvaros, bilanci neuzskaita. Šādus aktīvus uzskaita zembilancē atsevišķā uzskaites reģistrā. Nomas maksājumus atzīst izdevumos saskaņā ar uzkrāšanas principu, izdevumus atzīstot pārskata periodā, kad tie radušies, neatkarīgi no naudas samaksas. Nākotnes nomas maksājumus bilanci neuzskaita un reģistrē kā zembilances saistības.
23. Ja budžeta iestāde, veicot mantisko ieguldījumu, iegūst komercsabiedrības kapitāla daļas, par to iegādes vērtību uzskata ieguldītā aktīva uzskaites vērtību. Pirms mantiskā ieguldījuma pārvērtē ieguldāmo mantu atbilstoši normatīvajiem aktiem par valsts un pašvaldību mantas atsavināšanu.
24. Ja budžeta iestāde kapitālsabiedrības kapitāla daļas iegūst, kapitalizējot nodokļus, kapitāla daļu iegādes vērtība ir kapitalizēto nodokļu vērtība.
25. Budžeta iestādes bilanci līdzdalību radniecīgo un asociēto kapitālsabiedrību kapitālos novērtē un norāda saskaņā ar izmaksu vai pašu kapitāla metodi.
26. Līdzdalību radniecīgo un asociēto kapitālsabiedrību kapitālos saskaņā ar izmaksu metodi uzskaita to iegādes vērtībā.
27. Līdzdalības radniecīgo un asociēto kapitālsabiedrību kapitālos vērtību saskaņā ar pašu kapitāla metodi nosaka, reizinot valstij (pašvaldībai) piederošo ieguldījuma daļu ar kapitālsabiedrības pašu kapitāla vērtību ieguldījuma daļu iegūšanas dienā. Ja informācija par kapitālsabiedrības pašu kapitāla vērtību ieguldījuma daļu iegūšanas dienā nav pieejama, ieguldījumu turpina uzskaitīt iegādes vērtībā līdz dienai, kad pieejami pēc iegādes pirmie revidētie kapitālsabiedrības pārskati. Turpmāk veic ikgadējo ieguldījumu pārvērtēšanu saskaņā ar pašu kapitāla metodi.
28. Ja lieto pašu kapitāla metodi, katra pārskata gada beigās līdzdalību radniecīgo un asociēto kapitālsabiedrību kapitālos palielina vai samazina atbilstoši līdzdalības daļas vērtības izmaiņām kapitālsabiedrības pašu kapitālā pārskata gadā, izmantojot kapitālsabiedrības gada pārskatā norādīto informāciju. Līdzdalības vērtības izmaiņas nosaka, reizinot kapitālsabiedrības pārskata gada revidēto rezultātu ar valstij vai pašvaldībai piederošo daļu procentu.
29. Kapitāla līdzdalības daļas vērtības pieaugumu vai samazinājumu kapitālsabiedrības pašu kapitālā pārskata gadā uzskaita kā pārskata gada ieņēmumus vai izdevumus un izmaiņas ilgtermiņa finanšu ieguldījumos. Ja kapitālsabiedrībai ir negatīva pašu kapitāla vērtība, budžeta iestādes ieguldījumu šajā kapitālsabiedrībā samazina līdz nullei un turpmāk zaudējumus no ieguldījuma kapitālsabiedrībā neatzīst.
30. Ja kapitālsabiedrības pašu kapitālā ir notikušas izmaiņas, kas netika iekļautas kapitālsabiedrības peļņas vai zaudējuma aprēķinā (aktīvu pārvērtēšana, ko uzreiz iekļauj kapitālsabiedrības pašu kapitālā), vērtības izmaiņas iekļauj budžeta iestādes pašu kapitālā pārējās rezervēs, kā arī uzskaita kā izmaiņas ilgtermiņa finanšu aktīvos.

31. Maksājumus par ilgtermiņa finanšu ieguldījumu izmantošanu ieskaita budžeta ieņēmumos saskaņā ar attiecīgajiem tiesību aktiem. Maksājumus par ilgtermiņa finanšu ieguldījumu izmantošanu uzskaita kā samazinājumu ieguldījuma vērtībā, ja uzskaiti veic saskaņā ar pašu kapitāla metodi. Ja uzskaiti attiecīgajam ieguldījumam veic saskaņā ar izmaksu metodi, saņemtos maksājumus par kapitāla daļu izmantošanu iekļauj ieņēmumos.

32. Ja ilgtermiņa finanšu ieguldījumus pārdod, starpību starp attiecīgā ilgtermiņa ieguldījuma uzskaites vērtību un saņemtās atlīdzības vērtību iegrāmato kā ieņēmumus vai izdevumus no ilgtermiņa ieguldījumu pārdošanas.

33. Gada beigās aprēķina, pārgrāmato un atsevišķi norāda finanšu ieguldījumus, kuru termiņš nepārsniedz gadu no bilances datuma. Finanšu ieguldījumus, kurus iespējams realizēt jebkurā laikā un kurus plāno realizēt nākamo 12mēnešu laikā, norāda kā īstermiņa finanšu ieguldījumus.

2.2. Apgrozāmo līdzekļu uzskaitē

34. Apgrozāmie līdzekļi ir aktīvi, kurus budžeta iestāde plāno izmantot gada laikā vai kuru apmaksa paredzēta gada laikā no bilances datuma. Apgrozāmo līdzekļu sastāvā uzskaita arī lauksaimniecības krājumus, valsts stratēģiskās rezerves, speciālo un militāro inventāru (neatkarīgi no lietošanas laika).

35. Apgrozāmos līdzekļus iedala šādās grupās:

35.1. krājumi;

35.2. debitori;

35.3. nākamo periodu izdevumi un avansi par pakalpojumiem un projektiem;

35.4. īstermiņa finanšu ieguldījumi;

35.5. naudas līdzekļi;

35.6. administrējamo iestāžu finansēšana.

36. Apgrozāmos līdzekļus sākotnēji novērtē saskaņā ar iegādes vai ražošanas pašizmaksu. Iegādes pašizmaksu aprēķina, iegādes cenai pieskaitot ar pirkumu saistītos izdevumus. Ražošanas pašizmaksu aprēķina, saskaitot izejvielu un materiālu izlietojumu atbilstoši iegādes izmaksām un ražojumu izgatavošanas izmaksām. Pārdošanas izmaksas neiekļauj ražošanas pašizmaksā.

37. Krājumi ir budžeta iestādes īstermiņa aktīvi, kas paredzēti tās darbības nodrošināšanai, atsavināšanai un materiālu un izejvielu veidā atrodas vai tiks izlietoti saimnieciskās darbības procesā. Budžeta iestādes grāmatvedības uzskaitē krājumu novērtēšanai patstāvīgi izvēlas un piemēro vidējo svērto cenu vai "pirmais iekšā – pirmais ārā" (FIFO) metodi, ievērojot konsekvenci.

38. Ja krājumi ir bojāti, pilnīgi vai daļēji novecojuši vai to pārdošanas cena ir kļuvusi zemāka par to iegādes vērtību, krājumu vērtība var būt mazāka par krājumu iegādes (izmaksu) vērtību.

39. Ja krājumu pārdošanas vērtība ir mazāka par krājumu iegādes (izmaksu) vērtību, budžeta iestāde krājumus uzskaita neto pārdošanas vērtībā, norakstot izdevumos starpību, kas rodas starp iegādes (izmaksu) un neto pārdošanas vērtību.

40. Ja krājumus izlieto, atsavina vai noraksta, budžeta iestāde izslēdz krājumus no uzskaites, norakstot to vērtību pārskata perioda izdevumos. Krājumus noraksta, novērtējot saskaņā ar vidējās svērtās cen as vai "pirmais iekšā – pirmais ārā" (FIFO) metodi.

41. Ja krājumus pārdod, pārdošanas dienā uzskaita debitoru prasības atlīdzības apmērā un norāda ieņēmumus no pārdošanas, klasificējot tos saskaņā ar normatīvajiem aktiem par klasifikācijām.

42. Debitoru prasību atlikumus bilancē norāda neto vērtībā, kas aprēķināta, no šo prasību uzskaites vērtības atskaitot nedrošiem (šaubīgiem) parādiem izveidotos uzkrājumus. Uzkrājumus prasībām veido, ja pastāv risks, ka debitors neatmaksās pilnu parāda summu.

43. Budžeta iestādes prasības, kuru saņemšana ir kavēta, pēc to atgūšanas iespējamības iedala nedrošos (šaubīgos) parādos un bezcerīgos (zaudētos) parādos. Nedrošie (šaubīgie) debitoru parādi ir prasību summas, kuru saņemšanas iespējas tiek apšaubītas.

44. Parādus, kuru piedziņa ir neiespējama, jo parādnieks ir likvidēts vai miris vai ir pagājis parāda piedziņas iespējamības termiņš, izslēdz no budžeta iestādes bilances, norakstot no nedrošiem (šaubīgiem) parādiem izveidotajiem uzkrājumiem vai iekļaujot izdevumos, ja uzkrājumu summa nav pietiekama vai ja šie uzkrājumi nav izveidoti.

45. Gada beigās budžeta iestādes grāmatvedībā aprēķina, pārgrāmato un atsevišķi norāda prasību īstermiņa un ilgtermiņa daļas. Īstermiņa daļās iekļauj prasību summas, kuras atmaksās budžeta iestādes parastās saimnieciskās darbības cikla ietvaros vai kuru atmaksas termiņš pārskata perioda beigās nepārsniegs gadu no bilances datuma.

46. Īstermiņa finanšu ieguldījumi ir ieguldījumi, kurus iespējams realizēt jebkurā laikā un kurus paredzēts paturēt ne ilgāk par gadu, kā arī ilgtermiņa finanšu ieguldījumi, kurus paredzēts pārdot un kuri pārklasificēti par īstermiņa ieguldījumiem. Šos īstermiņa finanšu ieguldījumus finanšu pārskatos norāda apgrozāmo līdzekļu sastāvā.

47. Īstermiņa finanšu ieguldījumos ietvertos biržā kotētos vērtspapīrus, kuri pakļauti kursa svārstībām atzītā biržā, var novērtēt pēc biržas kursa bilances datumā. Atbilstoši patiesās vērtības izmaiņām atzīst ieņēmumus vai izdevumus.

48. Aizdevuma procentu ieņēmumus un saistību maksas ieņēmumus par neizmantoto aizdevuma summu uzskaita aizdevuma valūtā pēc uzkrāšanas principa, ieņēmumus atzīstot periodā, kad tie nopelnīti, neatkarīgi no naudas saņemšanas (uzkrātie saistību maksas un procentu ieņēmumi). Naudas saņemšanas dienā tos attiecina uz bilanci iepriekš uzkrātajiem procentu un saistību maksas ieņēmumiem.

49. Pārskata perioda beigās, bet ne retāk kā reizi gadā veic aizdevuma neatmaksas riska novērtēšanu. Ja konstatē risku, ka aizdevums netiks atmaksāts vai netiks atmaksāts pilnā apmērā, veido uzkrājumus šiem parādiem nedrošās (apšaubāmās) summas apmērā.

50. Ja attiecīgajos tiesību aktos paredzēts, ka aizdevums vai daļa no aizdevuma netiks atmaksāta (dzēsta), vai daļa no uzkrātajiem procentiem netiek atprasīta, attiecīgo summu noraksta izdevumos.

51. Saņemamās soda naudas uzskaita zembilancē no dienas, kad budžeta iestādei rodas likumīgas tiesības piedzīt attiecīgo soda naudu. Saņemto soda naudu uzskaita kā ieņēmumus dienā, kad to ieskaita budžeta iestādes norēķinu kontā.

52. Saņemot rēķinu par avansa maksājumiem un nākamo periodu izdevumiem, to līdz apmaksas dienai uzskaita atsevišķi kā zembilances saistības. Katru avansa maksājumu vai nākamo periodu izdevumu veidu uzskaita analitiski.

53. Samaksātos avansus klasificē tās aktīvu grupas sastāvā, par kuriem avansi maksāti. Avansu aktīva iegādei norāda tajā pašā bilances grupā, kur pēc darījuma izpildes uzskaitīs iegūto aktīvu. Atsevišķi izdala avansus